

Nr 165.

Af herr **Nilson** i Örebro, om *skrifvelse till Kungl. Maj:t angående villkoren för viss anställning vid marinförvaltningens civilafdelning.*

Att åstadkomma en god och insiktsfull förvaltning inom statsverkets olika grenar är en sträfvan som för närvarande gör sig starkt gällande. Regering och Riksdag reformera snart sagdt årligen ämbetsverk och institutioner, men snart finner man att målet allenast därigenom ej ernås. Orsakerna härtill äro nog flera. En torde man ha att söka däri, att rekryteringen till tjänstemannabefattningarne inom de olika ämbetsverken i allmänhet sker utan förutgången fackutbildning. Att detta är en brist torde få anses vara erkändt. Den ifrågasatta statsvetenskapliga examen afser ju att afhjälpa denna brist. Det torde dock dröja någon tid, innan man genom sagda examen kan vinna rekrytering af ämbets- och tjänstemän för statsorganens behof. Det synes mig dessutom som skulle det vara hög i grad önskvärdt, att ett genombrott i visst afseende kunde ske oberoende af den reform i berörda hänseende, som den statsvetenskapliga examensmeriten skulle föra med sig. Vi ha en hel del centrala förvaltningsmyndigheter, under hvilka sortera lokala förvaltningsmyndigheter. Det torde då ej kunna anses vara annat än till fromma för förvaltningen, om den centrala myndigheten inom sig har tillgång på personal, som genom en längre tjänstgöring vid den lokala förvaltningen är väl förtrogen med denna. Riktigheten häraf har erkänts exempelvis vid omorganisationen af generalpoststyrelsen.

Den för reglering af postverkets lönestater förordnade kommissionen säger om denna sak, att det fordrades »att de personer, hvilka vunne inträde såsom tjänstemän inom generalpoststyrelsen, ägde tillräckliga insikter rörande förhållandena inom just det förvaltningsområde, där deras verksamhet komme att infalla», och vidare säger kommissionen att det måste betecknas som en svår olägenhet, att utbildning inom det speciella facket hittills beredts allenast tjänstemännen vid de underordnade förvaltningarne, men icke tjänstemännen inom verkets styrelse, och att denna olägenhet

måste undanröjas, på det att generalpoststyrelsen inom sig måtte äga den sakkunskap, utan hvilken ämbetsverket näppeligen kan väl fylla sin uppgift. Det syntes kommissionen fördenskull vara af stor betydelse, att en liflig växelverkan ägde rum mellan centralförvaltningen å ena sidan samt distrikts- och lokalförvaltningarna å den andra.

Såväl regering som riksdag godkände dessa principer.

Att dessa äga sin fulla giltighet äfven rörande andra förvaltningsområden torde ej på grundade skäl kunna bestridas. Det må ock erinras, att då förslag uppgjordes genom särskildt tillkallade sakkunniga till organisation af arméförvaltningen uttalade dessa sakkunnige, att som ledande princip borde bland annat uppställas, att förvaltningsformerna hos centralmyndigheten och de lokala myndigheterna skola noga anpassas efter hvarandra, så att förbindelserna emellan dem blefve öfverskådliga, enkla och snabba. Till denna princip anslöto sig äfven sakkunniga rörande marinförvaltningens organisation. Dessa yttrade nämligen följande:

»Med hänsyn till det nära samband, som måste äga rum mellan förvaltningsformerna hos centralmyndigheten och de lokala myndigheterna, ligger det utan tvifvel stor vikt uppå att en blifvande tjänsteman hos den centrala myndigheten, bland hvars uppgifter tillsynen öfver den lokala förvaltningen och granskningen af dess resultat intaga ett framstående rum, sättes i tillfälle att vinna åtminstone en allmän inblick i förvaltningsärendenas behandling hos de lokala myndigheterna och ett genom åskådning bildadt begrepp om föremålen för dessa myndigheters redogörelser.»

De enligt nådigt beslut den 15 maj 1908 tillkallade sakkunnige för att inom sjöförsvarsdepartementet biträda med utredning af vissa frågor rörande marinintendenturkåren erhöilo därvid jämväl i uppdrag att taga under öfvervägande, huruvida icke marinens intendenturpersonal borde kunna komma i fråga vid besättandet af de kamerala befattningarne i marinförvaltningen. Dessa sakkunnige anförde härom följande:

»I enlighet med erhållet uppdrag hafva vi tagit under öfvervägande, huruvida icke intendenturpersonalen bör kunna ifrågakomma vid besättande af de kamerala befattningarna i marinförvaltningen, och få härom anföras följande.

Redan år 1902 hade kommittén för civilstatens omorganisation fått sig förelagdt, bland annat, att besvara frågan, huruvida marinförvaltningens civila personal och personalen vid flottans civilstat borde organiseras såsom en gemensam kår.

I det betänkande, som nämnda kommitterade afgåfvo den 27 augusti 1902, blef också detta spörsmål underkastadt en noggrann utredning. Därvid ansågo kommitterade frågan böra begränsas till att endast afse

den del af marinförvaltningens civila personal, som tillhörde civilafdelningen, nämligen kamreraren, revisorerna och kassören, eller 4 tjänstemän, äfvensom af kansliets tjänstemän, registratorn.

Kommitterade anföra följande:

»Det sålunda begränsade spörsmålet skulle då gälla, huruvida den personal, som utgöres af kamreraren, revisorer och kassör i marinförvaltningen, skulle lämpligen kunna sammanslås med flottans civilstat eller marintendenturkåren till en kår. Undersökningen härom läser böra närmast taga hänsyn till de göromål, hvilka åligga, å ena sidan, nämnda personal i marinförvaltningen och, å andra sidan, flottans civilstat, och sålunda komma att i första hand gälla, huruvida dessa båda slag af göromål lämpligen skulle kunna anförtros åt en lika kvalificerad tjänstemannapersonal.

Härvid framställer sig genast såsom ett obestriddigt faktum, att emellan båda dessa slag af göromål råder en nära frändskap. Bådas föremål är flottans civila administration, d. v. s. omhänderhafvandet, fördelningen, användningen och redovisningen af den materiel samt de penningmedel och persedlar, som äro afsedda för rikets försvarsväsende till sjöss, kustfästningarna numera däruti inbegripna. Mellan båda förefinnes dock äfven en skillnad. Medan de flottans civilstat åliggande bestyren kunna sägas afse fördelningen och användningen i detalj af penningar eller förrådsartiklar, det noggranna antecknandet af hvad som utdelas och användes samt aflämnande af redogörelse därför till marinförvaltningen, bestå dennas åligganden, försåvidt de förmedlas af nu ifrågavarande personal, uti att dels sammanföra alla utgifter så, att de i ämbetsverkets hufvudbok komma att belasta vederbörliga anslag å 5:e hufvudtiteln, dels granska inkomna redogörelser i och för tillsyn därå, att vidtagna åtgärder såväl äro i och för sig ändamålsenliga som öfverensstämma med gällande bestämmelser, dels slutligen i afseende å dessas tillämpning eller eljest i mån af behof utverka eller meddela nya eller vägledande föreskrifter. Det kan alltså sägas, att civilstatens uppgift är att uppsamla materialet, ifrågavarande civilpersonals inom marinförvaltningen att ordna det uppsamlade, eller att den förra uppgiften tillhör den mera *reella*, den senare den mera *formella* sidan af flottans civila administration.

Dessa förhållanden torde vid första påseende synas mana till den slutsats, att förutsättningarna för den ena och för den andra uppgiftens fyllande icke lämpligen kunna vara enahanda. Men vid en närmare undersökning torde en sådan slutsats likväl icke befinnas riktig.

De båda uppgifter, om hvilka nyss talats, afse visserligen olika sidor af den civila administrationen vid flottan, men olikheten kan icke sägas vara väsentlig, den är endast åtskillnaden mellan olika moment i

bearbetningen af ett och samma material. Det torde vara naturligt, att de, som varit med om att uppsamla ifrågavarande administrativa material, äfven böra bäst förstå att ordna detsamma, liksom det torde vara oemot-sägligt, att den, som känner och förstår innehållet, är bäst skickad att däråt gifva en tjänlig form. Man kan därför icke med fog påstå, att för de göromål i marinförvaltningen, hvarom nu är fråga, akademisk eller juridisk bildning skulle vara viktigare än praktisk förfarenhet i civiltjänsten vid flottan. Och är påståendets riktighet redan under nuvarande förhållanden tvifvelaktig, lärer samma påstående få helt och hållet förfalla, därest för nyssnämnda tjänst skulle komma att, såsom kommittén föreslagit, hädanefter krävas en omfattande teoretisk och praktisk utbildning. Den formella eller juridiska behandling, som kan vara erforderlig för de ärenden, hvilka skola beredas inom marinförvaltningens civilafdelning, tillhör det för öfrigt den, som därstädes föredrager dessa ärenden, nämligen amiralitetsrådet, eller advokatfiskalen, eller den afdelning, som har att affatta protokoll och beslut, nämligen kansliet, att ägna dem. Civilafdelningens beredning däremot måste hufvudsakligen afse hvarje ämnes sakliga sida. Enligt hvad som meddelats kommittén, lär icke heller saknas exempel på att vid arbeten inom denna afdelning, liksom äfven vid öfriga arbeten, hvilka skolat utföras af marinförvaltningens civila tjänstemän, låtit sig förnimmas bristen på en å egen erfarenhet grundad kännedom om de förhållanden, hvilka utgjort arbetets föremål, en brist, som på intet sätt kan fyllas ens af den högsta juridiska examen. En undersökning af beskaffenheten af de civila göromålen vid flottan och i marinförvaltningen synes fördenskull gifva det svar på föreliggande spörsmål, att den kompetens för nu ifrågavarande tjänster i marinförvaltningen, hvilken skulle vinnas genom en under civil tjänstgöring vid flottan förvärfvad erfarenhet, mer än uppväger de akademiska examina, som i nådiga kungörelsen den 12 maj 1865 stadgats såsom villkor för vinnande af anställning i marinförvaltningen liksom i öfriga centrala ämbetsverk. Och giltigheten af detta svar synes icke kunna förringas af andra synpunkter. Man har visserligen sagt, att, därest kompetensfordringarna för anställning såsom tjänstemän i marinförvaltningens civilafdelning skulle formuleras lika med dem, som gälla för anställning i flottans civilstat, skulle sådant vara att sänka dessa tjänstemäns nivå och att, hvad angår nämnda afdelning, bringa ämbetsverket ur dess hittills innehafda, för den civila tjänstemannapersonalens i marinförvaltningen rekrytering och utsikter till befordran betydelsefulla likställdhet med öfriga centrala ämbetsverk. Härtill kan dock gemälas, att ett utbyte af en högre eller lägre akademisk examen mot en genom både examina och praktisk tjänst i land och ombord vid flottan

vunnen intendenturutbildning ingalunda kan antagas skola medföra en sådan sänkning. En jämförelse i detta hänseende mellan hvad som är och hvad som, sedan en teoretisk och praktisk intendenturutbildning anordnats, skulle *blifva*, synes för öfrigt skäligen betydelslös, såvida man är öfvertygad, att det senare skulle medföra större gagn för flottan och dess öfverstyrelse. Och skulle civilpersonalen i marinförvaltningen rekryteras från flottans civilstat, skulle dels marinförvaltningen säkerligen lika litet komma att sakna aspiranter på anställning därstädes som det hittills varit någon brist på sådana vid flottans civilstat, ehuru denna aspirantklass naturligtvis icke komme att såsom förut rekryteras från universiteten utan med unge män, som tillhörde eller sökte inträde i civilstaten eller den nya marinintendenturkåren.

Hvad nu blifvit sagdt om personalen i marinförvaltningens civilafdelning gäller äfven om ämbetsverkets registrator så till vida, som det torde kunna med fullt skäl antagas, att den, som efter föreskrifven utbildning längre eller kortare tid tjänstgjort inom marinintendenturkåren, måhända hufvudsakligen å stationsbefälhafvares eller varfschefs kansli, måste vara synnerligen väl rustad att upptaga de registratorn i marinförvaltningen åliggande göromål.

Får således anses vara ådagalagdt, att personal af den af kommittén föreslagna marinintendenturkåren skulle vara minst lika kompetent till tjänsterna i marinförvaltningens civilafdelning, äfvensom registratorstjänsten, som den personal, hvarmed dessa tjänster för närvarande besättas, så följer likväl däraf endast, att kompetensvillkoren för berörda tjänster böra ändras till öfverensstämmelse härmed. Och därtill inskränker sig äfven hvad kommittén anser för närvarande böra förordas.

Att nu ifrågavarande civila tjänstemannapersonal i marinförvaltningen skulle uppgå i den nya marinintendenturkåren anser kommittén sålunda icke böra sättas i fråga. Marinförvaltningen är flottans ekonomiska öfverstyrelse. Den själfständighet vid utförandet af åligganden, gående ut på granskning och möjligen rättelse uti den lokala förvaltningens åtgärder, hvilken otvifvelaktigt är af stor vikt och hvars betydelse jämväl blifvit i debatterna om förflyttningen af arméfördelningens revision till arméfördelningarna med sådan styrka af en del ämbetsverk och inom riksdagen betonad — om ock enligt kommitténs tanke på delvis ohållbara grunder — skulle icke anses tillräckligt bevarad, därest ifrågavarande personal i marinförvaltningen skulle tillhöra den lokalitydigheterna i tjänsten underordnade marinintendenturkåren. För denna skulle det emellertid vara af synnerligt gagn, att omsättningen inom kåren blefve främjad jämväl därigenom, att marinintendenter, som det önskade, kunde

erhålla förflyttning till tjänster i marinförvaltningen, med hvilken förflyttning de emellertid komme att utgå ur kåren.

De nu utvecklade tankarna lära likväl icke kunna realiseras annorledes än genom upptagande i marinförvaltningens instruktion af bestämmelser i sådant syfte. Och då det icke tillkommit kommittén att afgifva formligt förslag därom, har kommittén endast haft, i enlighet med erhållet uppdrag, att på sätt som nu skett uttala sin mening i ämnet.»

Sedermera har i sammanhang med frågan om omorganisation af marinförvaltningen, särskildt dess intendent- och civilafdelningar, gjorts uttalande, som i det föreliggande spörsmålet enligt vår mening äfven förtjänar omnämnas. Det var nämligen fråga om en sådan förändrad organisation af nämnda ämbetsverk, att till handläggning å intendentafdelningen skulle sammanföras dels de enligt då gällande instruktion för ämbetsverket afdelningen tillhörande ekonomiska ärendena, dels de ekonomiska (kamerala) ärenden, hvilka enligt då gällande arbetsfördelning skulle beredas och föredragas af amiralitetsrådet. I sammanhang med det af chefen för marinintendenturkåren i sådant syfte hos marinförvaltningen afgifna förslaget, föreslog han jämväl, att den marinförvaltningens civilafdelning tillhörande personalen skulle ingå i marinintendenturkåren och tjänstgöra å marinförvaltningens intendentafdelning. Såsom motiv härför angafs, att tjänstemännen å civilafdelningen just hade till åliggande att bereda de ärenden, som enligt förslaget skulle tillhöra intendentafdelningen. I öfrigt åberopades den i ofvannämnda kommittébetänkande jämväl åt denna fråga gifna utredning, hvarigenom kommittén ansåg sig hafva ådagalagt, att personal af marinintendenturkåren vore minst lika kompetent till tjänsterna i marinförvaltningens civilafdelning som den personal, hvarmed dessa tjänster besättas.

Marinförvaltningen ansåg de framställda förslagen förtjänta af synnerligt beaktande, helst som de, enligt ämbetsverkets åsikt, ginge i den såväl af ofvannämnda kommitté som de myndigheter, hvilka yttrat sig angående kommitténs förslag, förordade riktningen, och att särskildt förslaget om civilafdelningens personal afsåge att genom öfverflyttningen till marinintendenturkåren af tjänsterna å civilafdelningen bringa dessa tjänster i en deras uppgift bättre motsvarande ställning. I sin underdåniga skrifvelse den 27 september 1904 angående utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel för år 1906 förklarade marinförvaltningen sig fördenskull böra understödja de framställda förslagen och gjorde förslag om ej mindre erforderlig förändring i staten för marinintendenturkåren än äfven de be-

stämmelser, som erfordrades i afseende å öfvergången till den föreslagna nya organisationen.

Genom den åt marinförvaltningens intendent- och civilafdelningar från och med år 1908 gifna organisation hafva också, om än för en kortare tid, de kamerala ärendena blifvit förlagda till intendentafdelningen, hvärifrån de dock med ingången af år 1909 blifvit återförda till civilafdelningen. Någon förändring i civilafdelningens personal ägde härigenom icke rum.

De kamerala ärenden, hvilkas skötande åligger marinförvaltningens civilpersonal, omfatta »— förutom afgifvande af erforderliga utredningar och uppgifter — det uträknings- och granskningsarbete, som bör föregå marinförvaltningens egna medelsanordningar, formell granskning af de från flottans stationer inkommande medelsredogörelserna, dock endast såvidt granskning erfordras för tillsyn därå, att inkomster och utgifter på- och afföras å rätt titel, d. v. s. komma att drabba vederbörande rikstatsanslag, reell och formell granskning af räkenskaperna för kustartilleriet, fortifikationsbefälhafvarna, sjökrigs- och sjökrigshögskolorna, navigationsskolorna, sjökarteverket och sjömätningsexpeditionerna samt slutligen all räkenskapsens sammanförande i marinförvaltningens hufvudbok».

Dessa göromål, som alltså hufvudsakligen bestå i ett bearbetande af det arbetsmaterial, som i form af redogörelser öfver penningar och materiel till marinförvaltningen ingår från ämbetsverket underlydande myndigheter inom sjöförsvaret, äga ett sådant sammanhang med de göromål, som nu falla under marinintendenturkåren, att det synes oss riktigt, att den utbildning, kårens personal under den praktiska tjänstgöringen i land och ombord förvärfvar, komme den kamerala tjänsten å marinförvaltningens civilafdelning till godo.

Kan detta sägas om de ofvan nämnda kamerala göromålen, är det äfven tydligt, att den kamerala revisionen af flottans räkenskaper, som enligt den från år 1909 inträdande nya organisationen af marinförvaltningens civilafdelning skall genom därstädes anställda revisorer verkställas, högst betydligt skulle vinna på att dessa revisorer bestode af personal, som vunnit sin utbildning vid marinintendenturkåren och därigenom kommit att i detalj förvärfva sakkunskap i marinens förvaltnings-, redovisnings- och revisionsärenden.

I sammanhang härmed vilja vi äfven framhålla lämpligheten af att yngre personal af marinintendenturkåren finge tjänstgöra å marinförvaltningens civilafdelning, därvid en inskränkning i afdelningens extra ordinarie personal blefve tänkbar.

Vi hysa därför den bestämda åsikten, att tillfälle bör beredas marinintendenturkårens personal att, utan hinder af nu gällande villkor för vin-

nande af anställning såsom tjänsteman i 1:a eller 2:a lönegraden inom marinförvaltningens civilafdelning, söka och erhålla sådan befattning.

Härvid vilja vi särskildt betona, att, därest vår här ofvan uttalade åsikt om marinintendenturkårens personals anställande i marinförvaltningen vinner afseende, marinintendent, som efter behörig ansökan vinner dylik anställning, skall med detsamma anses vara afskedad från sin anställning vid marinintendenturkåren.»

Marinförvaltningen, som år 1904 hade tillstyrkt en sammanläggning af personalen i dess civilafdelning med marinintendenturkåren, motsatte sig nu den af sakkunnige föreslagna åtgärden på den grund, att marinintendenturpersonalen saknade författningskunskap och förvaltningsrättsliga insikter, enär marinintendentskolan icke meddelade kameral utbildning. Detta marinförvaltningens uttalande bevisar allenast att marinförvaltningen icke närmare känner undervisningen vid sagda skola. Genom personligt besök vid skolan har jag varit i tillfälle öfvertyga mig om att undervisningen i ämnet statskunskap är lagd så, att därigenom äfven förvaltningsrättsliga insikter meddelas. Det torde ock i detta sammanhang förtjäna erinras, att det citat ur 1902 års kommittébetänkande, som här ofvan gjorts, och som utgör det allra starkaste skäl för det yrkande jag ämnar göra, helt och fullt gillats af nuvarande chefen för marinförvaltningens civilafdelning, enär han såsom ledamot af kommittén deltog i dess arbete och utan meningsskiljaktighet underskrifvit dess betänkande.

Slutligen tillåter jag mig erinra, hurusom Konungens befallningshafvande i Jämtlands län i dess utlåtande rörande den ifrågasatta statsventenskapliga examen kraftigt betonat vikten af att tjänstemännen vid den centrala förvaltningen vore väl förtroga med göromålen vid de underlydande lokala förvaltningarna.

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföra, får jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att personal tillhörande marinintendenturkåren må, utan hinder af nu gällande bestämmelser för vinnande af anställning som tjänstemän i 1:a eller 2:a lönegraden inom marinförvaltningens civilafdelning, vara berättigad att söka och erhålla sådan befattning.

Stockholm den 26 januari 1911.

E. A. Nilson.